

Asia: VN/9365/2025

Lausuntopyyntö: Hallituksen esitys eduskunnalle työttömyysturvalain 2 a luvun 9 ja 10 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko teillä lausuttavaa esityksestä yleisesti?

Hallituksen esitys eduskunnalle työttömyysturvalain 2 a luvun 9 ja 10 §:n muuttamisesta

Työnhakuun, työnhakijan palveluprosessiin sekä työnhakua ja työllistymistä tukeviin palveluihin liittyviä työttömyysturvaseuraamuksia ehdotetaan muutettavaksi. Jatkossa ensimmäisestä laiminlyönnistä asetettaisiin seitsemän kalenteripäivää kestävä korvaukseton määräaika. Toisesta laiminlyönnistä työnhakija menettäisi oikeutensa työttömyysetuuteen toistaiseksi.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry vastustaa esityksessä esitettyjä työttömyysturvan seuraamusten kiristämistä. Esitysluonnoksessa todetaan, että työllisyyden ja yrittäjyyden edistämisen ministeriryhmä on 20.3.2025 tehnyt linjaukset työttömyysturvaseuraamusten muuttamiseen tähtäävän valmistelun aloittamisesta ja sisältöä on valmistelun aikana käsitelty keskeisten työelämän keskusjärjestöjen kanssa. SAK painottaa, ettei esitystä ole valmisteltu kolmikantaisesti. Kiristykset ovat hallituksen valmistelemia ja päättämiä.

Nykyiset työttömyysturvan porrastetut seuraamukset otettiin käyttöön vuonna 2022 pohjoismaisen työvoimapalvelumallin voimaantulon yhteydessä. Työnhakuun liittyviä palveluita lisättiin ja työttömille asetettiin uusi kuukausittainen määrällinen työhakuvelvoite. Erityisesti työnhakuun osallistumiseen liittyvät velvoitteet kasvoivat työttömillä huomattavasti aiempaan verrattuna.

Velvoitteiden vastapainoksi työttömyysturvan seuraamusjärjestelmää lievennettiin sitä porrastamalla ja otettiin käyttöön ensimmäiseen moitittavaan menettelyyn liittyvä viranomaisten lähettämä kirjallinen huomautus. Huomautuksen tarkoituksena on ollut ohjata työtöntä toimimaan oikein, mutta myös toimia eräänlaisena varoituksena laiminlyönneistä. Kuten esityksestä käy ilmi, 80

prosenttia huomautuksen saaneista ei ole tehnyt toista laiminlyöntiä. Huomautus on näin ollut olennainen osa porrastettua seuraamusta ja ehkäissyt moitittavuutta jatkossa.

Seuraamusjärjestelmän kiristämistä perustellaan muutoksella, joka korostaisi työnhakijan omaa vastuuta hakea aktiivisesti työtä ja osallistua hänelle tarjolla olevaan palveluprosessiin ja palveluihin. SAK on painottanut jo aiempina vuosina antamissaan lausunnoissa, että työtön voi tehdä monimutkaisen järjestelmän vuoksi myös virheitä ja toimia vahingossa väärin. Kyse ei aina ole työttömän haluttomuudesta osallistua palveluun tai jättää työtä hakematta.

Huomautuksesta luopuminen ja karenssin asettaminen jo ensimmäisestä virheestä on SAK:n näkemyksen mukaan monien työttömien kohdalla kohtuutonta. Toisesta menettelystä työttömyysturvan menettäminen toistaiseksi jatkaa kohtuuttoman kiristyksen linjaa. Vaikka tätä työssäolovelvoitetta lyhennetään 12 viikosta 6 viikkoon, pitää veloitteen täyttämiseen oikeuttava työ ensin löytää. Eikä palvelua ole välttämättä edes tarjolla. SAK kantaa huolta siitä, ettei työssäolovelvoitteen tosiasiallinen kesto juurikaan lyhene, sillä 6 viikon työssäolovelvoite on arvioitu tarkoittaa edelleenkin keskimäärin noin 9 viikon todellista kesto.

Työttömyysturvan seuraamuksia tulisi tarkastella osana voimassa olevia työttömien palveluita ja velvoitteita. Minkälaisia palvelut ovat ja kuinka niillä tuetaan työttömän mahdollisimman nopeaa työllistymistä. Mikäli työtön aidosti kieltäytyy toimimasta tämän tavoitteen edistämiseksi, voidaan hänelle asettaa seuraamuksia.

Esityksessä mainitaan, että muutokset merkitsisivät säännösten muuttamista lähelle sitä, millaisia ne olivat ennen toukokuussa 2022 voimaan tulleita muutoksia. SAK kuitenkin huomauttaa, ettei seuraamuksia voi verrata tilanteeseen, jossa työttömän velvoitteet olivat huomattavasti lievempiä. Maaliskuussa lausunnoilla olleessa hallituksen esitysluonnoksessa työnhakijan palveluprosessin ja työvälytyspalveluiden kehittämiseksi (ns. TYKE esitys) ensi vuoden alusta alkaen työttömän velvoitteita myös kiristetään nykyisestä edelleen. Velvoittavien työtarjousten lähettäminen työttömyyden alusta alkaen työnhakuvelvoitteen rinnalla erillisine karensseineen luo tilanteen, jossa työtön voi vahingossa tehdä kaksi virhettä lyhyessä ajassa ja näin menettää kiristyvien seuraamusten vuoksi työttömyysturvan toistaiseksi.

Esityksen työllisyysvaikutusarviot perustuvat uhkavaikutukseen, jolle ei ole luotettavaa tutkimusnäyttöä. SAK toteaa, että työllistymisen esteet eivät liity etuuden tasoon tai etuusoikeuden olemassaoloon, vaan muihin tekijöihin, kuten terveyteen, osaamiseen tai työpaikkatarjontaan. Kuten esityksessäkin todetaan, vaikutusarviot sisältävät merkittäviä varauksia ja epävarmuuksia. Lisäksi lähes puolet arvioiduista työttömyysturvan etuusmenojen suorista säästöistä kasvattavat asumistuen ja erityisesti toimeentulotuen kustannuksia. Yhteisvaikutusten arviointia muiden hallituksen esitysten kanssa ei ole tehty.

SAK paheksuu tapaa, jolla hallitus on valmistellut työttömyysturvaa ja palveluita koskevat esitykset erillisenä ilman arviointia siitä, miten muutokset vaikuttavat toisiinsa. Lausuntopyyntöä esitetty maininta siitä, että tämä luonnos hallituksen esitykseksi valmistellaan aikataulusyistä erillisenä hallituksen esityksenä ei ole kestävä.

2. Onko teillä lausuttavaa säädösehdotuksesta ja sen perusteluista?

-

3. Onko teillä lausuttavaa esityksen vaikutusarvioista?

-

4. Tulisiko työttömyysturvalain 2 a luvun 9 ja 10 §:n soveltamisalaa laajentaa uusiin työnhakijaa etuuden saamisen edellytyksenä velvoittaviin toimiin? Mitä nämä toimet olisivat ja miksi velvoittavuutta tulisi laajentaa niihin? Jos mahdollista, esittäkää myös arvio mahdollisen laajennuksen vaikutuksista.

-

Vanhala Laura
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry